

Traduir Beckett

Visat núm. 15

(abril 2013)

per Ramon Lladó

Per traduir *Molloy* (1990), em vaig trobar amb dos esculls principals que es detecten a primera vista en tota l'obra narrativa de Beckett en francès. La veu que relata es desplega al llarg d'un continu voluntàriament desarticulat, on intervenen, en bona proporció, tot d'expressions idiomàtiques. Aquesta veu, a més, és difícil de distingir de la dels personatges, de manera que l'una i l'altra sovint es confonen en una única font d'enunciació.

Aquestes formes, més pròpies del discurs oral que de la paraula escrita, són sotmeses a deformacions estilístiques o, per dir-ho d'alguna manera, són «assistides» amb valors poètics i figures retòriques característiques de tota l'obra narrativa de Beckett, i singularment de *Molloy*. Per altra banda, la prosòdia de la frase és més pròpia per ésser recitada que per ésser llegida.

Beckett és un autor que esmicola els personatges, si més no en el seu aspecte exterior. Debades hi cercaríem retrats perfets, signes de civilitat, miralls i dobles de les persones del carrer; els atributs projectius que tant ens reconforten en les narracions de tipus tradicional. Tan sols per allò que diuen poden ésser reconeguts i descrits. D'aquí que tot el dispositiu literari se centri en la seva veu i en el seu discurs. L'espai, el temps i el moviment també són sacsejats profundament fins que gairebé queden abolits. La literatura de Beckett es mou en aquest marge tan estret i imposa un ordre narratiu absolutament inèdit que no té parió i que no ha tingut tampoc continuadors.

Com a traductor de *Molloy* me les vaig heure, doncs, amb un text que no solament altera els principis generalment admesos de la progressió narrativa sinó que és farcit d'intencions expressives, referències i al·lusions articulades en un anar i venir constant entre la llengua popular i els registres cultes o les relacions intertextuals dins el camp literari. Hi sentim ecos de la Bíblia, de Joyce, de la filosofia analítica, del llenguatge jurídic, puntuats per jocs de paraules i girs humorístics que esborren els lindars entre la ironia i el drama. Les frases no segueixen un ordre sintàctic lògic sinó que esdevenen agregatives, es van inflant pel mig. La veu narrativa es confon amb la veu «monologada» que alhora que sembla avançar en el raonament o en l'explicació, es veu interrompuda constantment per repeticions, girs cap enrere, tics verbals o falques pròpies de la llengua oral.

Vegem-ne un exemple:

«La meva bicicleta havia desaparegut altre cop. De vegades em venien ganes de buscar-la, per tornar-la a veure i per fer-me una idea més clara del seu estat o per pedalejar una mica per les avingudes i senderes que unien les diferents parts del jardí. Però aquelles ganes, en comptes de mirar de satisfer-les, em quedava contemplant-les, si se'm permet dir-ho, contemplant com poc a poc es retrinxaven i finalment desapareixien, com la famosa pell de xagrí, sinó que molt més ràpid. Perquè sembla que hi ha dues maneres de comportar-se davant els desitjos, l'activa i la contemplativa, i bé que totes dues donin el mateix resultat, les meves preferències anaven cap a la segona, segur que per qüestió de temperament. El jardí era envoltat d'una muralla alta, amb la

cresta eriçada de bocins de vidre en forma d'aletes. Treia el nas a fora i ràpidament tornava a entrar. Unes quantes observacions més. Mai no vaig veure cap dona en aquell àmbit —i per àmbit entenc no només el jardí, com segurament hauria d'entendre, sinó també la casa— sinó exclusivament homes, tret evidentment de la Lousse. El que veia i no veia, evidentment no volia dir gran cosa, però de totes maneres ho ressenyo...» [*Molloy*, p. 60-61].

Aquesta escriptura discontinua i sacsejada va provocar algunes desavinences amb els correctors lingüístics i d'estil, els quals desaprovaven certs girs o construccions que, voluntàriament, i amb el sol motiu de mantenir l'adequació estilística i estètica amb l'original, aquest traductor insistia a mantenir. Certament, aquestes «llicències» ranejaven més d'un cop el llindar del que es considera sintàcticament correcte. Penso que la maduresa lectora del públic català mereixia aquesta, diguem-ne, gosadia. Tampoc no vaig haver-me d'inventar una llengua. Com a màxim, i crec que es pot dir així, entrant i sortint de la gramàtica, vaig mirar que la mateixa dificultat esdevingués una font d'energia per anar avançant. Així i tot, la meva intenció va ser d'expressar, tant com vaig poder, aquesta mena de convulsió física amb què ens sorprèn el text original.